

[Siebkei Károly]

Budapest extensiv fejlődése.

A *Budapesti Hírlap* 1899. augusztus 22-iki számában *extensiv fejlődés* címen egy cikkely jelent meg, a mely székes fővárosunk fejlődését illetőleg igen figyelemreméltó dolgokat tartalmaz.

A szóbanforgó cikkely szerint a városházán már esztendőök óta mondják, hogy az extensiv fejlődést meg kell akadályozni. A polgármester székfoglaló beszédében elítélte azt és sokat vitatkoztak a dologról a közgyűlésen is. Noha az extensiv fejlődésnek elég barátja is akadt, mindnyájan elismerték, hogy az extensiv fejlődés rendszertelen voltának tudható be jórészt a székes főváros pénzügyi helyzetének ziláltsága.

Az extensiv fejlődés barátai Berlinre hivatkoztak, hol a város maga irányítja szilárd és biztos kézzel a város fejlődését. Figyelemmel kíséri a fejlődés természetes irányát s azt követve, megcsinálja az utakat összes alsó építéseikkel együtt. A mennyi pénze van annyit épít s a teljesen előkészített területeket hozzacsatolja a lakott városrészhez s megengedi a házépítést. Így azután nincsen panasza a közönségnek, mert nem kell térdig érő sárban gázolnia, de a város befektetett költsége is megtérül.

Nálunk is szeretnék a dolgot nyélbeütni. Néha napokig elvitatkoznak egy szón, meg egy mondaton. Azután megint pihen a dolog. A parcellázásokat ez alatt természetesen még a régi szabályzat alapján csinálták meg. Az utakat, csatornát, vízvezetékét stb. a város a közpénzből fogja megépíteni. A telek ára megtízszereződik a közmunkák révén, a közönség azonban nem lát ebből semmit.

Mivel igen fontos közügyről van szó, néhány szóval a kérdés tisztázásához én is hozzá óhajtok járulni.

Én már 1864-ben hosszabb tanulmányi utat tettem, hogy a városok fejlődését megismerhessen. A meglátogatott városok közül különösen Edimburg kötötte le figyelmemet s szerettem volna Budapestet annak mintájára átalakítani, de itthon nem értettek meg.

Midőn 1867-ben Magyarország önállóságát visszanyerte, kihallgatásra jelentkeztem Andrássy Gyula gróf miniszterelnök úrnál, ki kegyes volt félórán át engem meghallgatni. Ez alkalommal egy, a székes főváros fejlődéséhez szükséges terv készítését említettem fel és különösen a székes főváros egészségügyi és forgalmi fejlődését hangsúlyoztam. A hetvenes évek elején pályázatot hirdettek egy szabályozó tervre, mely pályázaton én is részt vettem. Benyújtott tervezetemben a székes főváros egész területét vettem fel; tehát nem csak a belsőbb területekre szorítkoztam. Tervemet egy évig visszatartották s midőn utána tudakozódtam, azt mondták, hogy azt a közmunka-tanács megvenni szándékozik, hagyjam még ott. Ismét eltelt egy év s újra kérdezősködtem tervem felől s a válasz az volt, hogy most már elvihetem, mert a közmunka-tanácsnak nincs pénze.

A tervet erre el is hoztam és Budapest székes fővárosának ajándékoztam. Ha a székes fővárost annak idején szóbanforgó tervem szerint szabályozzák, az extensiv fejlődés nem rótt volna arra oly roppant terheket, mint eddig történt, csupán olyanokat, melyek alaposan meg is okolhatók.

A közönség a városszabályozó tervektől rendszeren megijed, mert azt hiszi, hogy azok megvalósítása roppant sokba kerül; mintha bizony mindent egyszerre kellene végrehajtani. A dolog pedig tulajdonképpen úgy áll, hogy egyes feladatok megoldása az államot, másoké a székes fővárost terheli s csak harmadsorban vannak olyanok, a melyek a közönség, vállalatok vagy magányosak feladatát alkotják. Különben az idő kérdése, hogy a társadalom

évről-évre mennyit valósíthat meg a rendelkezésre álló vagyontól, a nélkül, hogy nagy terheket venne magára. Ezen eljárásnál szemelőt tartandó először is az, hogy a tulajdonos érdekében van ha utcák nyílnak, mert ha bizonyos területeken telkét ingyen adja is át a székes fővárosnak, az építő telek értékének emelkedése sokkal nagyobb értéket képvisel, mint az átengedett telek értéke, másodsor ott hol kútból egészséges jó víz nem nyerhető és még vízvezeték nincsen nem kellene az építkezést megengedni, kivéve ha a telektulajdonos valamely módon elégséges és egészséges jó vízről nem gondoskodik a lakók számára, mert egyes magányosan vagy kisebb csoportban álló házak telektulajdonosai jogosan nem követelhetik, hogy a székes főváros nekik vízvezetékét építsen, kivéven ha az érdekeltek a vízvezeték építő költségét sajátjukból viselik. Az utca elkészítése szintén a telektulajdonos dolga.

Méltányosan a csatorna építése sem követelhető a székes fővárostól ott, a hol ilyen még nincsen, mert higiéniai szempontból a hordó-systéma sem kifogásolható. Hány város van egészen vagy nagy részben hordó-systémára berendezve és sokkal egészségesebb mint Budapest városa.

Kezdetben a petroleumvilágítással is megelégedhetünk ott, a hol a viszonyok a gázvezetést még nem engedik meg.

Mi haszna volt annak, hogy az extensiv fejlődést eddig megakadályozták? Az, hogy Budapest székes főváros lakosságának egy része kitelepedett a város körül levő homokbuckákra vagy talajvizes szabályozott falvakba. Ott fizeti a budapesti lakosság egy része a ház- és fogyasztási adót, a székes főváros nem csekély kárára, pedig alig van a kontinensen város, melynek egészségesebb területei volnának. Sajnos, hogy ilyen helyeken az építkezés rendszerességére nem sok ügyet vetnek, így a Budaörsi-út is előre-hátra ugró házsoraival falu módjára épül. Valóban égető kérdéssé vált már, hogy megmaradjunk-e tovább is a szűk utcák, a szűk udvarok és világító-udvarok baktériumot-termelő építőmodora mellett?

Vagy a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, az országos közegészségi egyesület és a higiéniai kongresszusok törekvései iránt a mi közönségünknek nincs meg a kellő érzéke? Pedig, hogy szeretjük hirdetni a mi nyugati civilizációnkat s ha néhány elismerésre méltó épületet építünk, ezzel azt hisszük, hogy mindent megtettünk.

A közegészségügy gondozása erős oszlopa az állami fejlődésnek, s az erre való törekvés fogja a székes főváros érdekeit méltóan a nyugati nagy városok színvonalára emelni, mihez azonban szükséges, hogy az elavult építő szabályrendelet helyett a higiénia mai színvonalára emelt modern szabályrendeletet alkossunk.

Az összekötő vasuti hídnál a Dunától nyert két tó helyén a helybenhagyott terv szerint városrészt terveznek. Joggal kérdehetjük szükségünk van-e arra, hogy ott pilotákra vagy betonlapra Velencét építsünk, hiszen van még elég szárazföldünk és ott hol a talaj nem engedi meg, hogy egészséges városrész épülhessen és a biztos alapozás költsége maga többet tenne ki, mint egy háromemeletes ház értéke, kinek jusson eszébe ott lakóházat építeni.

Hogy az összekötő vasuti hidon alóli tórész csak kikötőnek való azt már az a tény is bizonyítja, hogy a szóbanforgó helyet időnként már erre a célra használják s ha a felső részt az alólról nyert anyaggal feltöltenék páratlan szép parkot és fűvészkertet lehetne odavarázsolni. Ezt a költséget a mai fűvészkert telkének értéke teljesen fedezné.

Az említettem kérdéseket a székes fővárosra nézve oly fontosaknak tartom, hogy napirendre tűzésük multhatatlanul szükséges.

Itt érdekesnek tartom felemlíteni Kossuth Lajos egy

nyilatkozatát, melyet előttem tett, midőn nála Turinban tisztelegtem. Budapest székes fővárosa rohamos fejlődését — úgymond — a vidéki városok kárára nem tartja helyesnek, a céltudatos, természetes fejlődést óhajtja ugyan de csak addig, míg Budapest az egy millió lakosság számát eléri, ezután nagyobb arányban fejlődjenek a vidéki városok.

A szabályozó terveket mindenütt a nyilvánosság elé szokás hozni, mielőtt azokat véglegesen elintéznék és megállapítanák, nálunk azonban az ellenkező történik a szabályozó terveket a legnagyobb titokban intézik el, nehogy azokhoz a székes főváros közönsége hozzászólhasson, sőt azt kritizálni merje, pedig alapos munka nem fél a nyilvánosságtól, sőt köszönettel veszi a tárgyilagos kritikát, mert alkalmat

nyújt a terv alapos átdolgozásához, a mi nem szégyen, hanem üdvös a helyes fejlődés érdekében. Nálunk a rohamos fejlődés csupa kapkodás volt, céltudatos fejlődést és haladást még mai napig sem látunk, hanem csak esetről-esetre való elintézést, mely ritkán szerencsés, pedig a főhálózat megállapítása a jövőre nézve a fő, abba a részleteket könnyen bele lehet idomítani a helyi viszonyok kellékeihez mérten.

Átalában jó volna a nagy világban minél többször körültekintenünk, hogy az ott látott jót a mi viszonyainkhoz mérten idomítva mindenben felhasználhassuk; sajnós, hogy a ki ilyenre törekszik azt nem becsülik meg, hanem ignorálják s legfeljebb tudományos körökben arat elismerést.

Siebreich Károly.